

УДК 811.133.1:378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/49-1-26>

Каталін ГНАТИК,

orcid.org/0000-0003-4975-6266

доктор філософії,

доцент кафедри філології

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(Берегово, Закарпатська область, Україна) *hnatik.katalin@kmf.org.ua*

Катерина ФОДОР,

orcid.org/0000-0002-5086-0944

доктор філософії,

доцент кафедри філології

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(Берегово, Закарпатська область, Україна) *fodor.katalin@kmf.org.ua*

ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

У статті актуалізовано необхідність удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної мови. Це підтверджено тим, що в сучасних умовах вивчення іноземної мови головну роль набувають навички ділової комунікації в усній та письмовій формах, володіння якими неможливе без сформованих граматичних навичок. Встановлено, що в сучасних умовах очевидним та загальноvizнаним є той факт, що граматичний аспект виконує значну роль у навчанні іноземної мови, оскільки граматичні навички та вміння є найважливішим компонентом мовних умінь (читання, говоріння, аудіювання та письма). На основі узагальнення досвіду сучасних науковців-методистів і власного педагогічного досвіду підсумовано, що формування граматичних навичок – це складний і тривалий процес, тому завдання викладача полягає в підборі такого комплексу вправ, які б максимально швидко та ефективно допомогли студентам опанувати граматику іноземної мови з її подальшим використанням в комунікативних ситуаціях.

У статті на основі здійсненого аналізу науково-методичної літератури виявлено специфіку граматичного аспекту вивчення іноземної мови, умови та етапи формування й удосконалення граматичних умінь і навичок, типи вправ для досягнення поставлених цілей.

Мета статті полягає в аналізі існуючих підходів до граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови та розробці комплексу вправ щодо вдосконалення граматичних навичок та розвитку умінь студентів закладів вищої освіти. З метою вдосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної мови запропоновано використання технології «перевернутого класу» на основі електронного курсу з дисципліни «Іноземна мова» в LMS Moodle та комплексу комунікативних вправ на основі текстів професійної спрямованості з метою підвищення інтересу та мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

Перспективами подальших досліджень визначено створення комплексу вправ на основі пізнавальних текстів професійної спрямованості для вдосконалення граматичних навичок і розвитку мовленнєвих умінь студентів різних напрямів підготовки.

Ключові слова: граматика, іноземна мова, граматичні навички, тексти професійної спрямованості, комунікація.

Katalin HNATYK,

orcid.org/0000-0003-4975-6266

Doctor of Philosophy,

Associate Professor at the Department of Philology

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
(Beregovo, Transcarpathian region, Ukraine) *hnatik.katalin@kmf.org.ua*

Kateryna FODOR,

orcid.org/0000-0002-5086-0944

Doctor of Philosophy,

Associate Professor at the Department of Philology

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
(Beregovo, Transcarpathian region, Ukraine) *fodor.katalin@kmf.org.ua*

GRAMMATICAL ASPECT OF LEARNING A FOREIGN (ENGLISH) LANGUAGE: FROM THEORY TO PRACTICE

The article highlights the need to improve the grammatical aspect of learning a foreign language. That is proved with the fact that in modern conditions the skills of business communication in oral and written forms, mastering of which is impossible without formed grammatical skills, taking a place in learning a foreign language. It has been established that in modern conditions it is obvious and generally accepted that the grammatical aspect of a foreign language plays a significant role in foreign language teaching, as grammatical skills and abilities are the most important component of language skills (reading, speaking, listening and writing). On the basis of generalization of the experience of modern scientists-methodologists and own pedagogical experience it has been summarized that formation of grammatical skills is a compound and long-lasting process, that is why the task of the teacher is to select such a complex of exercises that would help students quickly and effectively master the grammar of a foreign language with its further use in communicative situations.

On the basis of the provided in the article analysis of scientific and methodical literature a specific of grammatical aspect in learning a foreign language, conditions and stages of formation of grammatical aspect of learning a foreign language, conditions and stages and improving the grammatical abilities and skills, types of exercises for achieving the set goals, has been revealed

The purpose of article is in analyzing different approaches for the grammatical aspect of learning a foreign (English) language and forming a complex of exercises on improving grammatical skills and developing of skills of students of the institutions of higher education. In order to improve the grammatical aspect of learning a foreign language, using a technology of «inverted class» on the basis of electronic course on the discipline of «Foreign Language» in the LMS Moodle and the complex of communicative exercises on the basis of professional orientation texts in order to increase the interest and motivation of students for learning a foreign language have been proposed.

The prospects for further studies determine the creation of a complex of exercises based on cognitive of professional orientation texts to improve grammar skills and development of speech skills of students in various fields of training.

Key words: *grammar, foreign language, grammatical skills, professional orientation texts, communication.*

Постановка проблеми. Навчання практичному володінню іноземною мовою передбачає засвоєння студентами фонетичного, лексичного та граматичного аспекту усного та письмового іншомовного мовлення, що перебувають у тісному взаємозв'язку один з одним. Граматика – один з основних аспектів мови, оскільки повноцінна комунікація неможлива без володіння нею. Саме граматика іноземної мови одночасно виконує освітню функцію (дає змогу краще усвідомити будову рідної мови), а також практичну функцію (забезпечує правильне оформлення усних і письмових висловлювань). Проблема граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови набуває особливої значущості на початковому етапі навчання у закладах вищої освіти (ЗВО), де закладається основа володіння граматично правильною усною мовою, відбувається активне формування необхідних граматичних навичок (Murphy, 2012: 21).

Результати регулярного вхідного тестування студентів першого курсу з граматики, як правило, демонструють низький рівень сформованості цього виду навичок (Тарнопольський & Кабанов, 2019: 36). Як підкреслюють провідні західні методисти, недостатній рівень граматичних навичок стає непереборним бар'єром на шляху формування не лише мовленнєвої, а й соціокультурної компетентності студентів (Evans, Dooley & Edwards, 2015). Серед найпоширеніших поми-

лок доцільно виокремити порушення порядку слів і, відповідно, неправильна побудова запитань та вибір необхідного допоміжного дієслова, невміння правильно будувати та вживати видочасові форми дієслова, пропуск або неправильне вживання прийменників та артиклів.

Однак варто зазначити, що граматичний аспект вивчення іноземної мови не є самоціллю, граматика – один з найважливіших засобів оволодіння мовою, невід'ємний компонент усіх видів мовленнєвої діяльності. Вивчення граматичного аспекту іноземної мови базується на формуванні специфічних для цієї мови механізмів так, щоб у студентів засвоювалися певні граматичні знання, щоб вони були «в робочому стані» (Wilkinson & Edwards-Groves, 2014).

Аналіз досліджень. За останнє десятиліття граматичному аспекту вивченню іноземної (англійської) мови присвячено значну кількість науково-дослідних робіт, що свідчить про актуальність і невирішеність проблеми повною мірою. Розглянемо сучасні підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови та проаналізуємо доцільність їхнього використання у ЗВО.

Так, американський дослідник С. Торнбері (S. Thornbury) (2004) вважає, що навчання граматиці передбачає відображення правил для побудови речень. Автор ототожнює поняття «граматика» і «правила». Дещо іншого погляду дотри-

мується Д. Ларсен-Фрімен (D. Larsen-Freeman) (2003), яка вказує на динамічний характер граматики. На її думку, це не сфера знання, а навичка або процес, в якому студенти вчаться використовувати граматику осмислено в різних ситуаціях спілкування. Тому авторка називає цей процес «grammaring», здатністю використовувати граматичні структури осмислено, точно і правильно, висловлюючи тим самим власні потреби.

Для навчання граматики Р. Болайто (R. Bolitho) (2011) пропонує використовувати холистичний підхід (holistic approach). На думку науковця, розуміння того, як граматичні конструкції функціонують у контексті, сприяє формуванню цілісного уявлення про мову. У таких умовах свідомою робота із засвоєння іноземної мови сприяє розумовому розвитку студентів і розвитку дослідницьких умінь, розвиває мовну інтуїцію на основі емоційних механізмів. Контекстуальний підхід до вивчення граматики підтримує й М. Куреші (M. Qureshi) (2020) та пропонує технологію, засновану на виправленні помилок у тексті. Пошук, аналіз та виправлення помилок у контексті дає змогу засвоїти функцію граматичної форми, що, згідно з дослідженням, у подальшому позитивно відбивається на письмовій мові студентів.

Прибічники лексичного підходу розглядають граматику, що цілком логічно, у зв'язку з лексикою, називаючи її «лексикалізованою граматику» (lexicalised grammar). Так, І. Андрусак переконана, що з граматичними явищами необхідно працювати в контексті. У таких умовах мова і мовлення розглядаються як єдине ціле, а не окремі випадки лексичних і граматичних явищ. Такий підхід дає змогу одночасно аналізувати мовні явища індуктивно і дедуктивно, а контекст є джерелом додаткової мовної практики (Андрусак, 2019: 286).

Не варто залишати поза увагою комунікативний підхід до навчання граматики. Комунікативний підхід, на думку Л. Кокоріної та М. Літунової (2020), передбачає занурення студента в мовний процес, що забезпечує природніше середовище для сприйняття іноземної (англійської) мови, ніж заняття з домінуючою роллю формальної граматики. Ще один прибічник комунікативного методу В. Глотова вважає, що граматика є не системою форм і правил, а системою дій, які особистість здійснює і використовує в процесі іншомовної комунікації (Глотова, 2016).

Граматичні навички, за твердженням А. Шехтера, за своєю природою комунікативні, відтак – мають формуватися і розвиватися в автентичному комунікативному контексті. Таким контекстом і матеріалом для вивчення граматики можуть бути

зарубіжні серіали. Науковець розкриває освітній потенціал серіалів, що є джерелом для вивчення культури, традицій, розширення словникового запасу та вдосконалення граматичних навичок (Shechter, 2018: 100).

Відтак, здійснений аналіз науково-методичної літератури дає змогу узагальнити, що граматичний аспект вивчення іноземної мови студентами потребує особливого відбору навчального матеріалу, а також використання специфічних методів і прийомів навчання.

Мета статті – проаналізувати існуючі підходи до граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови та розробити комплекс вправ щодо вдосконалення граматичних навичок та розвитку умінь студентів ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Насамперед необхідно виявити особливості граматичного аспекту вивчення іноземної мови студентами ЗВО. Саме у 1–2 семестрах у ЗВО відбувається систематизація, закріплення та розширення граматичних знань, умінь і навичок, здобутих у школі. Основна увага спрямована на підвищення автоматизму вживання цих граматичних явищ у мовленні та на залучення в граматику механізмів знову засвоєваної лексики. Водночас навіть ті явища, які студенти вивчали раніше в школі, пізнають уже в нових аспектах: оволодіння граматичними операціями диференціювання, специфічними прийомами роботи над складними оригінальними текстами професійної спрямованості. Набір граматичних явищ, які студенти ЗВО повинні не лише розпізнавати, а й використовувати у мові, досить широкий, цей матеріал вивчався у шкільній програмі. В умовах ЗВО з обмеженою кількістю навчальних годин виправляти проблеми загальноосвітньої школи і глибоко вивчати будь-які розділи англійської мови неможливо (Тарнопольський & Кабанов, 2019: 103). Тому пропонуємо зосередити увагу не на формуванні граматичних навичок, а на вдосконаленні навичок і розвитку вмінь професійної комунікації, а граматичний аспект мови сприятиме цьому. Граматика залишається незмінною і не залежить від рівня освіти (дошкільнята/школярі/студенти), це свого роду основа, яка у ЗВО вдосконалюється у вигляді професійних лексичних одиниць.

Для визначення стратегії роботи над граматичним аспектом вивчення іноземної (англійської) мови розглянемо поняття «граматичні навички», умови та специфіку їхнього формування і розвитку. З позицій комунікативного підходу граматичні навички визначаються як синтезовані дії на вибір моделі, адекватної мовленнєвому завданню в пев-

ній ситуації, оформленню мовної одиниці будь-якого рівня, що здійснюється в навичкових параметрах і є однією з умов виконання мовної діяльності (Глотова, 2016). З визначення випливає, що граматичні навички передбачають дві послідовні операції: вибір відповідної моделі та її оформлення.

У традиційній методиці навчання граматиці формування таких операцій відбувається послідовно, тобто спершу пропонується граматичне правило, на основі якого надалі формуються граматичні навички. Як показує практика, у межах такого підходу студенти відчують труднощі в ситуаціях реального спілкування, оскільки оформлення мовної одиниці відбувається у відриві від ситуативності та функціональності. Згідно з комунікативною методикою форма та функція повинні засвоюватися одночасно, водночас ключова роль належить саме функції. Граматичні правила як теоретичні знання не забезпечують утворення відповідних мовних навичок і вмій (Нипадимка, 2020). Граматичний аспект іноземної (англійської) мови необхідно вивчати не шляхом викладу і засвоєння теорії, а шляхом практичного закріплення тих чи інших явищ та особливостей.

Багато дискусій виникає стосовно ефективності вправ, спрямованих на граматичний аспект вивчення іноземної (англійської) мови. Серед основних типів виокремлюють: мовні, умовно-мовленнєві та мовленнєві. *Мовні вправи* характеризуються відсутністю ознак комунікативності (ситуативність, наявність мовленнєвого завдання). Завдання мають здебільшого формальний характер, наприклад: вставте потрібну форму дієслова, виберіть артикль / прийменник, з'єднайте частини речень. Варто зазначити, що значна кількість зарубіжних навчальних посібників з граматики побудовані саме за таким принципом і можуть бути рекомендовані в якості домашнього завдання (Murphy, 2012). Також варто згадати різні онлайн-ресурси для роботи з граматикою: BritishCouncil (<https://learnenglish.britishcouncil.org/>), EnglishGrammar (<https://www.englishclub.com/grammar/>), спрямовані на механічне тренування граматичних явищ. Їх доцільно використовувати в роботі зі студентами ЗВО додатково і самостійно, особливо якщо є прогалини у знаннях. Недоліком цих ресурсів є відсутність комунікативності у вправах та неможливість контролю викладачем.

Умовно-мовленнєві вправи мають деякі елементи мовної комунікації, а саме імітують мовну комунікацію в навчальних умовах. Наприклад: складіть речення, які характеризують Вас, Ваш досвід і досягнення, використовуючи PresentPerfect/PastSimple, окресліть компетент-

ності фахівця Вашої майбутньої сфери професійної діяльності, використовуючи модальні дієслова тощо. Мовленнєві вправи повністю відповідають процесу природної комунікації та використовуються в різних видах мовленнєвої діяльності: говорінні, аудіюванні, читанні, письмі. Цей тип вправ є найбільш творчим і складним для студентів, він завершує всю систему вправ і спрямований на розвиток мовленнєвих умінь (Павліщева, 2021).

Наприклад: напишіть/розкажіть/представте правила техніки безпеки на робочому місці, академічні досягнення і плани подальшого навчання та саморозвитку. Відтак, умовно-мовленнєві та мовленнєві вправи передбачають використання одних і тих самих граматичних явищ за умови ускладнення завдання. Такі ситуативно спрямовані вправи відтворюють реальні ситуації спілкування, спонукають висловити власні думки у межах освоєного матеріалу.

Удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови потребує відбору матеріалу, на основі якого будуть удосконалюватися граматичні навички. Граматичний матеріал у більшості навчальних посібників недостатньо пов'язаний з лексичним матеріалом і текстами, вправи не завжди співвідносяться з тематикою і проблематикою, ситуаціями і мовними завданнями навчального спілкування. Граматичні вправи спрямовані на відпрацювання форми граматичного явища і не виходять на рівень їхнього використання у мові, що не стимулюють студентів до реального спілкування.

Для вирішення завдання щодо вдосконалення граматичних навичок та розвитку умінь пропонуємо використовувати навчальні тексти професійної спрямованості як основу для вправ. Переваги використання текстів професійної спрямованості полягають у тому, що вони цікаві й пізнавальні для майбутніх фахівців тієї чи іншої сфери, що позитивно відбивається на мотивації студентів. Такі тексти комунікативні, оскільки на основі мовленнєвого завдання спонукають студентів висловити власне ставлення, думку і позицію. Навчальні тексти професійної спрямованості функціональні, оскільки відображають функцію граматичного явища у певній ситуації. На основі навчальних текстів професійної спрямованості можлива побудова комплексу вправ, які відповідають вимогам комунікативності.

Удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови у ЗВО на комунікативній основі передбачає використання навчальних текстів професійної спрямованості як підґрунтя для комплексу вправ у межах тем, передбачених

програмою. Особливістю вправ, що входять у цей комплекс, є їхня комунікативна спрямованість, ситуативність, наявність мовленнєвого завдання, врахування інтересів і досвіду студентів. Удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної (англійської) мови передбачає декілька взаємозалежних етапів. Перед вивченням нової теми та роботою з граматичним аспектом мови ефективно використовувати технологію «перевернутого класу». Також доцільним є використання платформи LMS Moodle, на якій розміщують курси для самостійної роботи студентів з можливістю контролю засвоєння матеріалу викладачем. Цей матеріал також супроводжується мовними вправами, правильність виконання яких контролюється викладачем. Далі необхідним є створення на заняттях умов для практичного застосування досліджуваного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності. Вправи на основі текстів професійної спрямованості передбачають ідентифікацію досліджуваного явища, визначення його функції, диференціацію від інших подібних явищ, практичне застосування в заданих умовах згідно зі стадіями вдосконалення граматичних навичок. Широкого застосування потребують і порівняльні таблиці, наприклад, вищо-часові форми дієслова в англійській мові, що є своєрідною зоровою опорою для студентів. Навчання граматичному аспекту іноземної мови на комунікативній основі полягає в організації освітнього процесу не від теорії до практики, а від осмислення функції крізь практичне застосування вивчених явищ за умови іншомовного спілкування.

Відтак, удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної мови на основі технології «перевернутого класу» в LMS Moodle, комплексу

вправ на основі текстів професійної спрямованості є ефективним способом підвищення рівня володіння граматику та англійською мовою студентами загалом. Це зумовлено тим, що у межах такого навчання не вивчаються окремі правила і не виконуються відокремлені граматичні вправи. Всі завдання пов'язані з темою та проблемою заняття, його лексичним наповненням, де одночасно вдосконалюються граматичні навички.

Висновки. Удосконалення граматичного аспекту вивчення іноземної мови у ЗВО передбачає вдосконалення граматичних навичок з можливістю корекції та розвитку вмінь. У навчанні граматичного аспекту іноземної мови засвоєння форми і функції повинно відбуватися одночасно на основі функціональності. Найефективнішими вправами у роботі з граматичним матеріалом є умовно-мовленнєві та мовленнєві вправи, які спонукають до висловлення власної позиції, мотивують до професійного спілкування. Аналіз навчальних посібників з англійської мови для ЗВО засвідчив, що граматичний аспект вивчення іноземної мови практично не пов'язаний з лексичним аспектом мови. Використання навчальних текстів професійної спрямованості для вдосконалення граматичних навичок та розвитку мовленнєвих умінь дає змогу досягти ефективних результатів вивченні граматики та лексики і позитивно впливає на мотивацію студентів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у створенні навчального посібника з пізнавальними текстами професійної спрямованості для вдосконалення граматичних навичок та розвитку мовленнєвих умінь та розробки комплексу вправ для студентів різних напрямів підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусак І. The lexical approach to EFL teaching: methodological foundations and pedagogical implications. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2019. Вип. 17. С. 281–292.
2. Глотова В. Комунікативний метод викладання англійської мови: перспективи розвитку. *Studia methodologica*. 2016. Вип. 42. С. 93–97.
3. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27 (3). С. 128–132.
4. Нипадимка А. Використання світлин як спосіб підвищення мотивації учнів під час вивчення граматики англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 30 (4). С. 163–167.
5. Павліщева Я. Засоби ефективного розвитку комунікативних навичок на заняттях з іноземної мови. *Молодий вчений*. 2021. Вип. 9 (97). С. 340–344.
6. Тарнопольський О. Б., Кабанов М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
7. Bolitho R. Holistic Grammar Teaching. *English Teaching Professional*. 2011. Vol. 73. P. 4–8.
8. Evans V., Dooley J., Edwards L. *Upstream C1 Advanced. Student's Book*. Newbury: Express Publishing, 2015. 262 p.
9. Larsen-Freeman D. *Teaching language: from grammar to grammaring*. Boston, MA: Heinle ELT, 2003. 315 p.
10. Murphy R. *English Grammar in Use*. 4th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 399 p.
11. Qureshi M. A. Grammaticality Judgment Task: Reliability and Scope. *The Journal of Asia TEFL*. 2020. Vol. 17 (2). P. 349–362.
12. Shechter D. A. Overcoming the Grammar Barrier in Foreign Language Learning: The Role of Television Series. *Journal of Language and Education*. 2018. Vol. 4 (2). P. 92–104.

13. Thornbury S. How to teach grammar. Harlow: Pearson Education Limited, 2004. 513 p.
14. Wilkinson P., Edwards-Groves J. Changing practices, changing education. eBook, 2014. 278 p.

REFERENCES

1. Andrusiak, I. (2019). The lexical approach to EFL teaching: methodological foundations and pedagogical implications. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filologii – Modern research in foreign philology*, issue 17, 281–292 [in English].
2. Hlotova, V. (2016). Komunikatyvnyi metod vykladannia anhliiskoi movy: perspektyvy rozvytku [Communicative method of teaching English: prospects for development]. *Studia methodological*, issue 42, 93–97 [in Ukrainian].
3. Kokorina, L. & Litunova, M. (2020). Komunikatyvno spriamovani metody i pryomy navchannia hramatyky anhliiskoi movy [Communicatively oriented methods and techniques of teaching English grammar]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, issue 27 (3), 128–132 [in Ukrainian].
4. Nypadymka, A. (2020). Vykorystannia svitlyn yak sposib pidvyshchennia motyvatsii uchniv pid chas vvychennia hramatyky anhliiskoi movy [Using photos as a way to increase pupils' motivation while learning English grammar]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, issue 30 (4), 163–167 [in Ukrainian].
5. Pavlishcheva, Ya. (2021). Zasoby efektyvnoho rozvytku komunikatyvnykh navychok na zaniattiakh z inozemnoi movy [Means of effective development of communication skills in foreign language classes]. *Molody vchenyi – Young scientist*, issue 9 (97), 340–344 [in Ukrainian].
6. Tarnopolskyi, O. B. & Kabanov, M. R. (2019). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta ikh aspektiv u vyshchii shkoli [Methods of teaching foreign languages and their aspects in higher education]*. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia [in Ukrainian].
7. Bolitho, R. (2011). Holistic Grammar Teaching. *English Teaching Professional*, Vol. 73, 4–8
8. Evans, V., Dooley, J. & Edwards, L. (2015). *Upstream C1 Advanced. Student's Book*. Newbury: Express Publishing [in English].
9. Larsen-Freeman, D. (2003). *Teaching language: from grammar to grammaring*. Boston, MA: Heinle ELT
10. Murphy, R. (2012). *English Grammar in Use. 4th ed.* Cambridge: Cambridge University Press
11. Qureshi, M. A. (2020). Grammaticality Judgment Task: Reliability and Scope. *The Journal of Asia TEFL*, Vol. 17 (2), 349–362
12. Shechter, D. A. (2018). Overcoming the Grammar Barrier in Foreign Language Learning: The Role of Television Series. *Journal of Language and Education*, Vol. 4 (2), 92–104
13. Thornbury, S. (2004). *How to teach grammar*. Harlow: Pearson Education Limited
14. Wilkinson, P. & Edwards-Groves, J. (2014). *Changing practices, changing education*. eBook.